

1-мавзу. Ўзбекистон Республикасида таълим тизимидаги ислохотлар.

Таълим психологиясини ўрганиш зарурияти

1. Таълим жараёнининг ўзига хос томонлари
2. Таълим олувчи ва таълим берувчининг психологик хусусиятлари
3. Психологик билимдонликнинг таълим жараёнидаги ўрни
4. Талаба шахсининг психологик тарақиёти.

Мустақиллик эълон қилинган (1991 йил 1 сентябрь) дастлабки йилларданок Ўзбекистон ҳукумати таълимга устивор соҳа сифатида эътибор бериб келмоқда. Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасида аниқ ва равшан ҳамда илмий асосланган давлат сиёсати мавжуд бўлиб, у инсонпарварлик ва демократик тамойилларга асосланади ҳамда ҳар бир фуқаронинг билим олиши Ўзбекистон Республикаси Конституциясида қонунийлаштирилган.

Мустақил Республикамизда халқ таълими тизими мазмунини янгилаш ва янги ижтимоий муҳит шароитида уни янада ривожлантириш зарур эди. Чунки ҳуқуқий, иқтисодий, маънавий соҳаларда олиб борилаётган ислохотларда асосий мақсад ҳам барча фуқароларнинг ҳаётини ижтимоий ҳимоялаш, уларнинг турмуш шароитини яхшилаш, маънавий жиҳатдан юксалтириш, энг муҳими, озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт барпо этишдан иборатдир.

Ана шу мақсадни амалга ошириш борасида Республикамиз ҳукумати халқ таълими тизимини тубдан ислоҳ қилишни ва миллий кадрларга бўлган эҳтиёжни тобора ортиб бораётганлигини ҳисобга олиб, таълим тизимини янгилашни тақозо этар эди. Шу мақсадда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1991 йил 29 август қарорига асосан “Таълим тўғрисида” ги Ўзбекистон Республикасининг қонуни кучга кирди. 1997 йил 29 августда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1X сессиясида “Таълим тўғрисида” қонун асосида “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” кенг муҳокама қилинди ва тасдиқланди.

“Таълим тўғрисида”ги қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” таълим- тарбия фуқаролар касбий тайёргарлиги ва ҳар бир фуқаронинг илм олиш конституцион ҳуқуқини таъминлаш каби қатор долзарб вазифаларни белгилаб берди. Республикамиз бугунги кунда тубдан янги давлат бўлиб, унда ҳар бир сиёсий, иқтисодий, маънавий соҳадаги ислоҳотлар ҳам янги таълим тизимида босқичма-босқич олиб боришни назарда тутди. Зеро, таълим соҳасидаги ислоҳотлар ҳам янги босқичма-босқич ўтиш тамойилига асослангандир. “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” ҳам узлуксиз таълим тизимини ислоҳ қилишнинг ташкилий, илмий ва методик асоси бўлиб ҳисобланади. Миллий дастурнинг асосий мақсади узлуксиз таълим тизимини ривожлантириш бўлиб, у ижодий ва мустақил фикрловчи, тафаккури ривожланган, эркин шахсни шакллантириш билан барча соҳаларда рақобатбардош кадрлар тайёрлашни кафолатлаш билан аҳамиятлидир.

Шунга кўра, мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки йиллариданоқ бой маданиятимизни тиклаш ва уни ривожлантириш, таълим тизимини такомиллаштириш, уни замон талабларига жавоб бера оладиган жаҳон андозалари даражасига кўтариш мақсадига эътибор бериб борилмоқда.

Таълим соҳасида “Таълим тўғрисида” қонун қабул қилинганлиги, 1996—1997 йилдан бошлаб биринчи синфларда ўқишнинг лотин ёзувига асосланган янги алифбода дастур, қўлланма, дасрликларнинг яратилганлиги — бу таълим соҳасида қўйилган дастлабки одимлар эди.

Ўтган даврда янги турдаги таълим муассасалари ташкил этилди. Олий ўқув юртлари қошида лицейлар очилди. Қобилиятли ўқувчилар чет элларда таълим ола бошлади. Ўқитувчилар хорижий давлатларда бўлиб, илғор тажрибаларни ўрганиб кела бошладилар.

Олий мактаб соҳасида тест усули жорий этилди. Вилоятлардаги педагогика институтлари университетларга айлантирилди, чет эл мутахассислари республикамиз ўқув муассасаларига жалб этилди.

“Маҳалла”, “Камолот”, “Соғлом авлод учун”, “Нуроний”, “Улуғбек”, “Умид” жамғармалари ҳам таълим соҳасини ривожлантиришга ҳиссаларини қўшмоқдалар.

Олий таълим соҳасида ҳам ислоҳот ўтказиш талаб қилина бошланди. Буларнинг барчаси ҳисобга олиниб, 1997 йил март ойида Вазирлар Маҳкамасининг фармойишига мувофиқ, таълим тизимини ислоҳ этиш, кадрлар тайёрлаш жараёнига замон талаби даражасида ўзгартиришлар киритиш мақсадида махсус комиссия тузилди ва натижада 1997 йил 29 августда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1X сессиясида “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” қабул қилинди.

Бу ҳужжатга биноан таълим тизимини ислоҳ қилиш босқичма-босқич амалга ошириш назарда тутилади:

Биринчи босқич — ўтиш даври. 1997—2001 йиллар. Бу йилларда янги талаб доирасида педагог кадрлар тайёрлаш, таълим стандартларини яратиш, ўқув дастурлари устида ишлаш, умумтаълим мактабларини қайта қуриш, ўрта махсус ва касб-ҳунар билим юртлари тизимига замин тайёрлаш ва узлуксиз таълим тизимига асос солиш.

Иккинчи босқич — 2001—2005 йилларга мўлжалланади. Бу даврда миллий дастурни тўлиқ амалга ошириш мўлжалланади. Унинг баъзи ғоялари ва қоидаларига ўзгартиришлар киритилиш ҳам қўзда тутилган.

Учинчи босқич — 2005 йил ва ундан кейинги йиллар бўлиб, ислоҳот тажрибалари таҳлил этилиб, умумлаштирилади ҳамда кадрлар тайёрлаш тизими такомиллаштирилиб ва ривожлантирилиб борилади.

“Таълим тўғрисида”ги қонунга асосан таълим Ўзбекистон Республикасида ижтимоий тараққиёт соҳасида устувор деб эълон қилинди.

Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий тамойиллари қуйидагилардан иборат:

- таълим ва тарбиянинг инсонпарвар, демократик характерда эканлиги;
- таълимнинг узлуксиз ва изчиллиги;

- умумий ўрта, шунингдек ўрта махсус, касб-хунар таълимининг мажбурийлиги;

- ўрта махсус, касб-хунар таълимининг йўналишини: академик лицей ва касб-хунар коллежида ўқишни танлаш ихтиёрийлиги;

- таълим тизимининг дунёвий характерда эканлиги;

- давлат стандартлари доирасида таълим олишнинг ҳамма учун очиқлиги;

- таълим дастурларини танлашга ягона ва табақалаштирилган ёндашув;

- билимли бўлиш ва истеъдодни рағбатлантириш;

- таълим тизимида давлат ва жамият бошқарувини уйғунлаштириш.

Халқ таълимининг асосий бўғини — узлуксиз таълими тизимини ташкил этади.

Ўзбекистон Республикасида таълим тизими.

Ўзбекистон Республикасида қуйидаги узлуксиз таълим тизими асос қилиб олинган.

Бола шахсини соғлом ва етук ўқишга тайёрлаш асосий мақсадни кўзлайди. Мазкур таълим уч ёшдан олти-етти ёшгача оилада, болалар боғчасида ва мулк шаклидан қатъий назар, бошқа хил таълим ташкилотларида олиб борилади.

Умумий ўрта таълим.

Умумий ўрта таълим қуйидаги босқичларга бўлинади:

Бошланғич таълим (I-IV синф)

Умумий ўрта таълим (I-IX синф)

Бошланғич таълимда умумий ўрта таълим олиш учун зарур бўлган саводхонлик, билим ва кўникмалар асослари шакллантирилади. Биринчи синфга болалар 6—7 ёшдан қабул қилинади.

Умумий ўрта таълимда билимларни зарур ҳажми берилади. Болаларда мустақил фикрлаш, ташкилотчилик қобилияти ва амалий тажриба кўникмалари ривожлантирилади.

Касбга йўналтириш таълимнинг навбатдаги босқичига ёрдам беради.

Ихтисослаштирилган мактаблар ҳам ташкил этилиши ва болалар қобилияти, истеъдодига кўра бундай мактабларда таълим олиши мумкин.

Ўрта махсус ва касб-хунар таълими.

Ҳар бир йигит-қиз умумий ўрта таълимга эга бўлгандан сўнг академик лицей ёки касб-хунар коллежида ўқишни ихтиёрий равишда танлаши мумкин. Бу таълим муассасаларида ўқиш муддати уч йилдан кам бўлмайди.

Лицей ва коллежлар эгалланган касб-хунар бўйича ишлаш ҳуқуқини беради ҳамда иш ёки таълимни навбатдаги босқичда давом эттириши учун асос бўлади.

Олий таълим

Олий таълимда юқори малакали мутахассислар тайёрланади.

Олий маълумотли мутахассисларни тайёрлаш институтлар, университетлар, академиялар асосида амалга оширилади.

Олий таълим икки босқичда: бакалавриат ва магистратурага эга.

Бакалавриат — олий таълим йўналишларидан бири бўйича пухта билим бериладиган, ўқиш муддати камида тўрт йил бўлган таянч олий таълимдир.

Магистратура — аниқ мутахассислик бўйича бакалавриат негизида камида икки йил давом этадиган олий таълимдир.

Иккинчи ва ундан кейинги олий таълим шартнома асосида олинади.

Олий ўқув юртидан кейин малакали илмий ва илмий педагогик кадрларга бўлган эҳтиёжга қараб, олий ўқув юрти ва илмий тадқиқот муассасаларида мустақил тадқиқотчилик, аспирантура, докторантура тарзида давом эттирилади.

Олий таълимдан сўнг кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш касб билимини ва кўникмаларини чуқурлаштириш ва янгилашга қаратилади.

Болалар ва ўсмирларнинг бўш вақти ва дам олишини ташкил этиш учун маданий-эстетик, илмий-техникавий, спорт ва бошқа йўналишларда мактабдан ташқари таълим муассасалари мавжуд. Бундай масканларга болалар, ўсмирлар ижодиёти саройлари, уйлар, клублар ва марказлар,

кутубхоналар, соғломлаштириш муассасалари киради ва бу жойларда болалар ўз эҳтиёжлари ва қизиқишларига кўра шуғулланадилар.

Таълим ислохотларида кадрлар тайёрлаш миллий моделининг асосий таркибий қисмларини асосан қуйидагилар ташкил қилади:

- шахс кадрлар тайёрлаш тизимининг бош субъекти ва объекти, таълим соҳасидаги хизматларнинг истеъмолчиси ва уларни амалга оширувчи;

- давлат ва жамият — таълим ва кадрлар тайёрлаш тизимининг фаолиятини тартибга солиш ва назорат қилишнинг амалга оширувчи кадрлар тайёрлаш ва уларни қабул қилиб олишнинг кафиллари;

- узлуксиз таълим — малакали рақобатбардош кадрларни тайёрлашнинг асоси бўлиб, таълимнинг барча турларини, давлат таълим стандартларини, кадрлар тайёрлаш тизими тузилмаси ва унинг фаолият кўрсатиш муҳитини ўз ичига олади;

- фан — юқори малакали мутахассислар тайёрловчи ва улардан фойдаланувчи, илғор педагогик ва ахборот технологияларини ишлаб чиқувчи;

- ишлаб чиқариш-кадрларга бўлган эҳтиёжни, уларнинг тайёргарлик сифати ва савиясига нисбатан қуйидаги талабларни белгиловчи асосий буюртмачи, кадрлар тайёрлаш тизимини молия ва моддий техник жиҳатдан таъминлаш жараёнининг қатнашчиси.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурда интеллектуал, маънавий-ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш билан боғлиқ бўлган узлуксиз таълим тизими орқали ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш назарда тутилади.

Кадрлар тайёрлаш миллий моделида фан, жумладан, педагогика фани, ҳам янги фундаментал ва билимларни шакллантириш орқали муҳим илмий натижаларни жамлайди. Олий малакали, илмий ва педагогик кадрлар тайёрлашнинг амалга оширилиши, илғор педагогик технологияларни яратиш ва ўзлаштириш орқали илм-фаннинг таълим амалиёти билан алоқасини таъминлашни амалга ошириш кўзда тутилади. Илғор ахборот ва тенденция технологияларини жорий этиш механизмларини ишлаб чиқишга эътибор қаратилди.

Мустақиллик йилларида педагогика соҳасида ҳам йирик тадқиқотлар олиб борилмоқда. Масалан, Ўрта ва олий таълим вазирлигида йилига 17 аспирантура ва 7 докторантура; Халқ таълим вазирлигида 5 аспирантура, 1 докторантура ўринлари мавжуд.

Педагогика ва психология фанлари бўйича докторлик ва номзодлик диссертациясини ҳимоя қилиш учун ихтисослашган Кенгашлар фаолият кўрсатмоқда

Таълимнинг асосий вазифаларидан бири инсоният ҳозиргача эришган илмий билимлар ва фан техниканинг ютуқлари билан ёш авлодни қуроллантиришдир. Ёш авлодда шундай билимлар тизимини яратиш лозимки, бу билимлар уларнинг кейинги ривожини учун асос бўлиб хизмат қилсин. Ҳозирги кунда билимлар ҳажми, ахборотлар ҳажми тобора ошиб бораётган бир даврда таълим тизими талабаларга берилиши керак бўлган билимлар, малака ва кўникмалар ҳажминини белгилаш ҳамда бу жараёнда қайси омилларни ҳисобга олиш керак деган масалаларни ечимини топиш устида бош қотирмоқда. Зарурий билимлар ҳажминини белгилаш ва шу билан бир қаторда ўқиш муддатини аниқлаш энг муҳим масалалардан бири. Таълим жараёнида бирор фан соҳасидаги инсоният томонидаи эришилган ҳамма нарсаларни ўрганиш керак деб уйлаш мўтлақо нотўғри бўлар эди. Ўқув жараёнида энг асосий, энг муҳим билимлар фанларнинг асослари ўрганилади. Аммо шунга қарамай ҳозирда ўрганиш зарур бўлган янги-янги фанларнинг тармоқлари (экология, ЭХМ, оила психологияси, иқтисод асослари, маънавий асослари) вужудга келмоқдаки улар таълим ҳажминини бениҳоя кенгайтишига сабаб бўлмоқда. Бундай. муаммолар ҳозирда деярли барча давлатларда мавжуд ва ҳар бир давлат бу муаммоларни ўз имкониятларидан келиб чиққан ҳолда ҳал этишга ҳаракат қилмоқда. Биз бу муаммоларни таълим тамойилларини (принципларини) бўзмаган ҳолда, ёш авлоднинг соғлиғига зиён етказмаган ҳолда ечимини топишга ҳаракат қилмоқдамиз.

Таълимнинг асосий мақсади - замонавий илмий билимларни эгаллаган мустақил фикрлаш ва муаммоларни ечиш имкониятига эга бўлган маънавий

жихатдан бой шахсларни шакллантиришдир. Жамият ривожланар экан, хаётий талабларнинг даражаси ҳам ортиб боради. Демак. илмий билимларнинг хажми кенгайиб, илмийлик даражаси чуқурлашиб борар ақан, мантийий фикрлаш ва муаммоларни тезда хал этишга бўлган талаб янада кушиб боради. Бу фикрдан келиб чиққан холда таълим тизими бугунги кун талабинигина хисобга олган холда эмас, балки келажак талабларини аниқлаган ва хисобга олган холда иш олиб бориши керак деган хулосага келамиз. Чунки, бугунги кун талаблари келажакда жамиятнинг асосий ўзагига айланади. Демак, таълим тизими талабаларни бугунги кундаги хаётга эмас, балки келажакдаги хаётга тайёрлаши лозим. Бу ҳам таълимнинг ўзига хос хусусиятларидан биридир.

Таълимнинг яна бир ўзига хос хусусияти унинг тарбиявий характерга эга эканлигидир. Ҳар қандай тарбия асосида билим мавжуд бўлганидек ҳар қандай таълим ўзида маълум тарбиявий таъсирни мужассамлаштиради. Билимларнинг талабанинг фақат фикрлаш қобилиятига эмас, балки ички кечинмаларига, хис-туйғуларига, фазилатларига ҳам ўз таъсирини ўтказади. Айниқса, гуманитар фанларни ўрганиш талабанинг маънавиятини шаклланишида аҳамиятлидир. Шунинг учун таълим муассасалари тарихан фақат илм масканларигина бўлиб қолмасдан, балки тарбия учоқлари сифатида ҳам қабул қилинган. Таълим ва тарбия бир жараёнининг икки томони бўлиб, бири-бирини тулдириб келади.

Албатта таълим тизимини самарали бўлиши педагог кадрларнинг тайёргарлик даражасига ҳам боғлиқ. Педагог биринчи галда ўз касбини севиши, хурмат қилиши, талабага катта қизиқиш ва меҳр билан қараши, жамият олдидаги ўзининг катта масъулиятини хис қила олиши шарт. Педагог ҳар бир талабанинг билими ва тарбияланганлик даражасини аниқлай олиши ва хисобга олиши. Ўқув материалларини тўғри танлай билиши, таҳлил қила олиши ва умумлаштира билиши педагогик маҳорат учун зарур бўлган таълим усуллари. воситалари ва шакларини мукаммал билиши, талабага нисбатан талабчан бўлиши педагогик вазиятга қараб улардан ўринли фойдалана олиши. Ўз фаолиятини таҳлил қила олиши хулосалар чиқара олиши керак.

Таълимнинг мазмуни: ўқув режаларида, дастурларда ва дарсликларда акс эттирилгандир.

Ўқув режаси-муайян ўқув юртида ўрганилаётган ўқув предметлари айтиб ўтиладиган, уларни ўқув йиллари бўйича ўтиш изчиллиги ҳамда бир ўқув йилига ёки ҳар бир ҳафтага ажратилган соатлар сони кўрсатилган давлат ҳужжати ўқув режаси деб айтилади.

Ўқув предмети ўзига тегишли фан асосларини мужассамлаштирган бўлади. Фаннинг асосий тушунчалар тизими, асосий қоидалар ва хулосалар унда ўз аксини топади.

Ўқув дастури -ўқув дастури давлат ҳужжати бўлиб, унда ҳар бир ўқув предметининг мазмуни очиқ берилади ва ўқув йилида ўзлаштирилиб олиш учун зарур бўлган билим. Кўникма ва малакалар ҳажми кўрсатилади. Дастурлар бир типдаги ҳамма ўқув муассасалари учун ягона, унинг тўла ҳажмда бажарилиши мажбурий. Бу энг муҳим қоида бўлиб, узлуксизликни таъминлайди. Дастур тушунтириш хатидан, бўлим ва мавзулар бўйича тахминий соатлар ҳисобидан, дастур материаллари ва тавсия қилинадиган адабиётлар руйхатидан иборат бўлади, дарсликлар ва ўқув қўлланмалари-махсус равишда талабалар учун ёзилган китоб дарслик деб аталади. Унда ўқув дастурининг барча материалларини батафсил ва изчиллик билан очиқ берилади. Дарсликлар ўқув материаллини тезроқ, тўлароқ ва чуқурроқ эгаллаб олишга ёрдам берувчи ўқув қўлланмалари билан тўлдирилиши мумкин.

Ҳар бир фан ўзининг тушунчаларига эга. Мана шу асосий тушунчалар ҳар бир фаннинг ўзагини ташкил этади. Масалан: математикада қушиш, айириш, кўпайтириш, бўлиш, илдиз каби тушунчалар мавжуд. Химия фанида реакция, ишкор, кислота, туз каби тушунчалар ишлатилади. Педагогика фани ҳам ўзининг асосий тушунчаларига эга. Уларни баъзан категориялар деб ҳам аталади.

А) Маълумот таълим тарбия натижасида олинган ва системалаштирилган билим, ҳосил қилинган кўникма ва малакалар ҳамда

таркиб топган дунёқарашлар мажмуи. Маълумот таълим асосида амалга оширилади ва шахснинг қобилияти ҳамда истеъдоди ривожлантирилади.

Б) Таълим - махсус тайёрланган кишилар раҳбарлигида ўтказиладиган, талабаларни билим, кўникма ва малакалар билан қуроллантирадиган ва шунинг билан бирга, уларнинг билим билиш қобилитини устирадиган, уларнинг дунёқарашини таркиб топтирадиган жараёндир. Таълим жараёни педагог ва талабаларнинг биргаликдаги фаолияти натижасида вужудга келади.

В) Педагогнинг маълум мақсади сари йуналтирилган фаолиятини ўтиш деб аталади. Ўқув жараёни педагогнинг раҳбарлигида олиб борилади. Талабанинг ўқув жараёни давомидаги фаолиятини аталади. Ўрганиш ўқиш талабанинг фаол иштирокини талаб этадиган мураккаб жараёндир. Ўқиш ўрганиш фаолияти талабанинг мустақил таълим олишида ҳам намоён бўлади.

Г) Дидактиканинг тамойиллари- комил инсонни тарбиялашда ўқиш ва ўтиш жараёнининг хусусиятлари, талабалар томонидан илмий билимларнинг ўзлаштирилиши, эгалланиши лозим деб топилган малака ва кўникмаларни ҳосил қилишнинг асосий қопун ва қоидаларини ўз ичига олади. Шу билан бирга дидактика тамойиллари ҳар иккала фаолиятга, яъни педагог ва талаба томонидан ўз олдига қўйилган вазифаларни муваффақиятли амалга ошириш имкониятини берадиган бир қанча талабларни ҳам умумлаштириб беради.

Демак, ўқитиш тамойиллари таълимнинг энг муҳим масалаларини назарий ва амалий жиҳатдан тўғри хал қилишнинг асосий негизи ҳисобланади.

Д) “Метод”- сўзи грекча-methods сўзидан келиб чиққан бўлиб, йул-йўриқ деган маънони англатади. Ўқитиш методи деганда таълим ясараёнида педагог ва талабаларнинг кўзланган мақсадга эришиш учун қаратилган биргаликдаги фаолият усуллари тушунилади. Демак ўтиш методлари педагогнинг дарс жараёнида талабаларда билим, малака ва кўникмаларни ҳосил қилиш фаолиятида қўлланиладиган йул-усулларини ўз ичига олади.

Психологиянинг тадбиқий ва амалий соҳалари

Ҳозирги замон илм - фанининг қадри ва аҳамияти унинг нечоғли амалиётга кириб бориб, тадбиқий салоҳияти ортиб бориши билан баҳоланади.

Психологиянинг охирги йиллардаги тараққиёти ҳам айнан ана шу мезон талабларига жавоб бериши билан характерланади.

Амалий ҳамда тадбикий психология соҳаларининг ўзига хос жиҳатлари аввало шундан иборатки, улар жамиятнинг бевосита бугунги кундаги талаблари ва буюртмаларига кўра иш юритади. Жамиятимизда эса психологик билимларни бевосита амалиётга тадбиқ этишга эҳтиёж катта. Биргина Ўзбекистонда кадрлар тайёрлашнинг миллий дастурини оладиган бўлсак, унинг бажарилиши ва муваффақиятли амалга оширилиши учун психологиянинг аралашуви зарур. Жойларда ташкил этилган Ташҳис марказларида фаолият кўрсатаётган мутахассислар ўқувчилардаги ривожланиш кўрсаткичлари, ақлий ўсиш омиллари ва иқтидорига қараб таълим - тарбияни ташкил этишлари учун қатор диагностик тадбирларни ўтказишлари зарурки, бу тадбирлар охир - оқибат аниқ самара бериши лозим. Таъкидлаш зарурки, тадбикий психологиядаги «самара»ни ўлчаш мезонлари билан назарий психологиядаги самара тушунчалари биров фарқ қилади. Яъни, бу ерда бевосита буюртманинг бажарилиши сифатига буюртмачининг ўзи баҳо беради. Шунинг учун ҳам амалий психологиянинг алоҳида тармоғи бўлмиш социал психология билимларга амалдаги эҳтиёжни уч асосий сабаб билан тушунтириши мумкин: а) кичик корхона ёки йирик фирмалардан тортиб, токи ҳукумат даражасидаги идоралар ҳам ўз фаолияти самарадорлигини ошириш учун тобора инсонлар фаолияти ва улардаги резервлардан омилкорона фойдаланишнинг психологик манбаларини қидириш лозимлигини тушуниб етмоқдалар; б) профессионал психологларнинг ўзи ҳам ўз ишларидан келадиган обрў - эътиборнинг амалий соҳаларида ишлай олиш қобилиятларига боғлиқ эканлигини тушуниб етмоқдалар; в) амалиётда ишлаётган бошқа соҳа вакиллари ҳам агар психологик тайёргарликдан ўтган бўлсалар, ишни ташкил қилишга ўқувлари яхшироқ ва ишлари унумлироқ бўлишини тушуниб етмоқдалар. Шунинг учун ҳам кўплаб янги турдаги марказ ва фирмалар, қўшма корхоналарда амалиётчи психологлар ишламоқдалар.

